

ВОЛОШИНА *Валентина Василівна,*
Львівський державний університет
внутрішніх справ

МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: МАНІПУЛЯЦІЇ, ПРОПАГАНДА ТА СТРАТЕГІЯ

У сучасному світі мова стала потужним інструментом, який використовують не тільки для комунікації, а й для впливу на суспільство, формування думок і, навіть, ведення гібридної війни. В умовах глобалізації, коли інформація має миттєвий доступ та величезне охоплення, мова стала не тільки засобом повсякденного спілкування, а й ключовим елементом стратегій маніпуляцій та пропаганди. Ця роль мови стає особливо очевидною у контексті гібридних війн, де засоби масової інформації, соціальні мережі та інші канали комунікації використовуються для підриву стабільності держави та маніпулювання суспільною свідомістю.

Інформаційна війна проти України стала серйозним викликом, що поставив під загрозу існування української

державності. Основними інструментами цієї гібридної агресії є пропаганда, маніпуляції, фальшиві новини, підміна фактів, залякування, психологічний тиск та репресії. Наслідком цих дій став геноцид українського народу, терор проти цивільних осіб, примусова депортація жителів окупованих територій до Росії, а також знищення українських міст, культурних пам'яток і критичної інфраструктури. Російська пропаганда представляє Україну як «штучно створену псевдодержаву», «тимчасово відокремлену частину російської території», історія якої нібито є спільною з російською, а її населення — частина російського народу, що нібито прагне «звільнення» і возз'єднання, страждаючи від «нацистів і бандерівців» на своїй землі. Таким чином, українська державність, за логікою пропаганди, є тимчасовим явищем, яке рано чи пізно має бути замінене на єдність частин «Великої Русі», якщо буде потрібно — через військову силу.

Мова, як елемент гібридної війни, виконує кілька ключових функцій. Однією з головних є маніпулювання сприйняттям реальності через зміну значення слів або їх

контексту. Влада, яка прагне домінувати в інформаційному просторі, змінює тлумачення термінів і фраз, щоб сприяти власним політичним цілям. Наприклад, вживання термінів, таких як «відновлення історичної справедливості» або «захист прав національних меншин» може маскувати агресивні та експансіоністські наміри.

Медіаманіпуляція — це форма психологічного впливу, що здійснюється через різні медіа канали, такі як преса (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, Інтернет, кінематограф, рекламні щити тощо. Її мета — змінити настрої, бажання, поведінку і погляди об'єкта впливу. Зараз основним джерелом розповсюдження маніпулятивного контенту є соціальні мережі, зокрема різноманітні групи, чати, спільноти, телеграм-канали та інші платформи. Фейк — це брехлива інформація, яку видають за правдиву новину. Типові ознаки ворожих фейків включають: простоту і доступність інформації, апеляцію до емоцій аудиторії через слова-маркери типу «увага», «шок», «сенсація», «важливо», «дуже важливо» тощо. У таких повідомленнях часто відсутня інформація про джерела, з яких вони походять. Основна

мета фейкових новин, поширюваних агресорами, — це сіяти паніку серед українців, нагнітати напруження та залякувати населення. Зазвичай ці повідомлення мають нетипову форму та істеричний, емоційний тон.

Пропаганда є ще одним важливим елементом використання мови в гібридних війнах. Через пропаганду мовні засоби стають інструментами впливу на громадську думку, формуючи потрібний наратив, що відповідає інтересам агресора. У цьому контексті мова не просто передає інформацію, вона активно створює емоційне навантаження, яке має мобілізувати чи деморалізувати людей.

Пропагандистська мова часто спрямована на нав'язування образу ворога як «злого» чи «нецивілізованого», в той час як агресор може позиціонувати себе як «рятівника» чи «звільнювача». Мовні стратегії цього типу сприяють формуванню «чорно-білих» уявлень, де немає місця для нюансів, а будь-які сумніви в контексті агресії трактуються як зрада.

Пропаганда стала одним із основних методів

інформаційної агресії проти України і, як і інші техніки, застосовується за допомогою маніпуляційних технологій. Важливим елементом у цій війні є симулякри — уявлення про речі, які не існують в реальності. Прикладом таких симулякрів є міфи про «фашистів у Києві», «звірства каральних батальйонів», «розіп'ятих хлопчиків» і нібито використання Україною заборонених видів зброї. Метою створення цих симулякрів є заміна реальних уявлень цільових аудиторій про суть конфлікту на «інформаційні фантоми», які вигідні агресору.

Телебачення має особливо сильний психологічний вплив на людей. Люди часто сприймають чужі думки як власні, і реальні факти, представлені в телевізійних сюжетах, часто так маніпулюються, що створений міф сприймається як істина. Журналісти можуть брати реальні події, але настільки обробляти їх через пропагандистську призму, що в результаті глядач отримує не факти, а міфи, які здаються правдою. З розвитком технологій та розширенням медіапростору, методи пропаганди стають дедалі ефективнішими. Однак основною метою пропаганди залишається не просто інформування, а перебудова

сприйняття інформації таким чином, щоб вона відповідала інтересам комунікатора.

Використання мови в гібридних війнах не обмежується лише пропагандою чи маніпуляцією словами. Це частина широкої стратегії, яка включає в себе інформаційно-психологічні операції (ІПСО), мовну експансію і перехід від прямої військової агресії до більш прихованих форм впливу.

З огляду на величезну роль мови у веденні гібридних війн, важливо не лише розуміти її вплив, але й ефективно протистояти таким маніпуляціям. Протидія включає кілька стратегій: медіаграмотність, активний моніторинг інформації, розвиток національної мови та культури.

Мова – це не тільки засіб комунікації, але й потужний інструмент у гібридних війнах. Вона використовується для маніпуляцій свідомістю, формування пропагандистських наративів і ведення психологічних операцій. Для протидії цим впливам важливо не лише розвивати критичне мислення та медіаграмотність, а й активно захищати власну культуру і мову як інструмент національної безпеки.

Отже, можна зробити висновок, що роль кожного українця на інформаційному фронті сьогодні є надзвичайно важливою. В умовах війни вкрай необхідно бути медіаграмотним, вміти критично мислити, протистояти поширенню фейкових новин, спростовувати ворожі маніпуляції та активно боротися з ними. Важливо зберігати спокій, використовувати всі можливі засоби для підтримки інформаційної боротьби з ворогом. Перспективними в цьому контексті можуть бути наукові студії, які зосереджуватимуться на дослідженнях медіаманіпуляцій, їхніх формах, впливі на аудиторію та інших аспектах. Також важливу роль відіграватимуть наукові роботи, що сприятимуть розвитку медіаграмотності та навичок критичного мислення в умовах війни в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гапій В.Е. Пропаганда як інструмент впливу на підсвідомість людини в сучасній Україні. Молодий вчений. 2018. № 1. С. 636–641.
2. Горбулін В.В. Гібридна війна як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. К.: НІСД, 2014.

3. Посмітна В.В. Особливості антиукраїнської маніпулятивної пропаганди в сучасних умовах. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2023. № 59. Том 3. С. 35–39. 5.
4. Пуцята І. Фейк як метод маніпуляції у ЗМІ: український досвід. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : зб. наук. пр. Серія «Журналістські науки». 2020. Вип. 4. С. 170–175.